

Megjelenik minden hónap 10-ikén, legalábbis $2\frac{1}{2}$ nagy nyolczadrét ívnyi tartalommal; időnként fametszetű ábrákkal illusztrálva.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KÖZLÖNY.

HAVIFOLYÓIRAT

KÖZÉRDEKŰ ISMERETEK TERJESZTÉSÉRE.

E folyóiratot a társulat tagjai az évdíj fejében kapják; nem tagok részére a 30—33 ívből álló egész évfolyam előfizetési ára 5 forint.

XV. KÖTET.

1883. FEBRUÁR

162-IK FÜZET.

III. ELNÖKI MEGNYITÓ-BESZÉD.

A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT KÖZGYÜLÉSÉN, 1883. JANUÁR 17-IKÉN.

— SZILY KÁLMÁNTÓL. —

Tisztelt Közgyűlés! Ismét egy hármás évkör tellett be tehát Társulatunk életében! Ismét egy útszakasz végére jutottunk, mely mint a mérőöldkő a vándort, arra int bennünket is, hogy egy pillanatra megállapodva, visszatekintsünk a megfutott pályára és hozzámérjük ehhez a következő útszakaszt, melyen, miután az üdülésből új erőt és a tapasztalt nehézségekből okulást meritettünk, annál biztosabb lépésekkel kell előrehaladnunk.

Most három évvel ezelőtt sokan aggodalommal tekintettek a Társulat jövőjére, tartva attól, hogy mint minden változás rázkódással jár, úgy itt is a vezető kezek változása a tagok és a közönség körében bizalmatlanságot és az eddigi érdeklődés megcsökkenését fogja előidézni. Tény az, hogy a közönség bizonyos nevekhez hamar hozzászokik és azokat, különösen ha sikert mutathatnak fel, könnyen hajlandó pótolhatatlanoknak képzelni, pedig megszilárdult viszonyok között ilyenek nincsenek és nem is lesznek soha.

A lefolyt három év fényesen bebizonyította, hogy ez aggodalmak teljesen alaptalanok voltak; a személyváltozások legcsekélyebb rázkódást sem idéztek elő; a közönség érdeklődése nem csökkent, sőt még e három év alatt is tetemesen fokozódott. Megnyugtató tapasztalás ez, t. Közgyűlés, mert azt bizonyítja, hogy Társulatunk viszonyai már tökéletesen meg vannak szilárdulva, rendszerének, szervezetének helyessége ki van próbálva és hogy a régi kezdeményezők most már bizvást átadhatják helyöket egy ifjabb nemzedéknek, mely amazok tapasztalatain, sikerein és sikerelenségein okulva, mind fényesebb és fényesebb eredményeket fog elérhetni.

Sokat gondolkoztam azon s azt hiszem, t. Közgyűlés, méltó tárgy is a gondolkozásra, hogy minek köszönheti e Társulat az ő gyors fölvirágozását, hatalmas megerősödését, eddig példátlan tér-

foglalását a magyar társadalom minden rétegében, miként történt az, hogy e Társulat lassanként, észrevétlenül valamennyi hasoncélú hazai Társulat fölé bírt emelkedni, tekintsük akár a fölolvadások látogatását, akár a kiadványok számát, terjedelmét és a közönség körében való elterjedését, a tagok számáról nem is szólva, mely nemcsak idehaza kelt méltán föltűnést, hanem még odakünn a külföldön is nagy tekintélyű lapokban megbeszélés tárgyát képezte.

Szívesen megengedem, hogy mind ebben jelentékeny része lehet a Társulat tisztikara és választmánya ügyszeretetének, buzgalmának és tapintatának, de ez nem lehet egyedüli és nem is lehet főoka eme feltűnő jelenségnek. Ne lenne csak a Társulat célja és iránya egészséges, a szükségleteknek megfelelő és ne lenne a Társulat szervezete és rendszere a magyar viszonyok ismeretén alapuló, egyes emberek ügyszeretete és buzgalma ily eredményeket nem mutathatna föl soha. Az én ítéletem szerint a Természettudományi Társulat nagy elterjedésének legfőbb okait a következőkben kell keresnünk:

1. Abban, hogy a magyar közönség, ha talán nem is öntudatosan, de ösztönszerűleg, mélyen átérezzi azt, hogy az a cél, melyre e Társulat törekszik, Magyarországra nézve valódi kulturai szükséglet. Ezt érezve, vagy legalább ösztönszerűleg sejtve és a zászlónkra írt cél kedvéért, a közönség irányunkban elnézőbb tud lenni, mint más társulatok iránt, melyek szintén kulturális érdekeknek akarnak szolgálni, de a melyek kulturális jelentőségétől a közönség nincs oly élénken áthatva. Én, a ki e Társulat ügyeit annyi éven át vezettem és részben intéztem is, legjobban tudom, hogy mind abban, a mit e Társulat ülésein és estélyein fölolvastak vagy előadtak s a mit Közlönyünkben vagy a Társulat egyéb kiadványaiban megírtak, sok van, nagyon sok van olyasmi is, a mit e Társulat tagjainak fele vagy kétharmada nem élvezhet, mert meg nem érthet, vagy tárgyánál fogva, mely a tudomány elvontabb régióiba tartozik, vagy az illető előadásánál és stílusánál fogva; noha másfelől nem lehet tagadni azt sem, hogy az utolsó 10—15 év alatt akár a tárgyak megválasztását, akár feldolgozását és előadását tekintjük, jelentékeny haladást tapasztalunk s hogy ma már a természettudományi íróink sokkal jobban tudnak előadni és írni is, mint 10—15 évvel ezelőtt. És ha mi, kik e Társulat ügyeit intéztük vagy most intézzük, mindezt tudtuk és tudjuk, miért tettünk és teszünk még ma is olyan dolgokat közzé, a miket az olvasók fele vagy kétharmada meg nem érthet? Kész vagyok a felelettel: azért, mert a tagok másik fele vagy harmada tanárokból, tanítókból,

orvosokból, mérnökökből, gyógyszerészekből, szóval oly férfiakból áll, kik a természettudományok egyik vagy másik, bármily szűk-körű, kis részével közelebbi ismeretségbe léptek s kik a Társulattól viszont azt várják, hogy őket falusi vagy kisebb városi elszigeteltségükben a természettudományok azon haladásairól is értesítse, mely az ő körüket közelebből érinti. Scylla és Charybdis között kell Társulatunk hajójának áteveznie, és a kormányosoknak szüntelenül vigyázniok kell, hogy a középirányt el ne téveszszék és a két ellentétes követelményt úgy tudják ellensúlyozni, hogy ha néha kellenél jobban átbillen is az egyik oldalra, a súlyegyen föl ne bomolják. És, úgy látszik, Társulatunk tagjai is érzik az ellentétes követelményekből származó nehézségeket, mert azon számtalan sok levél között, melyet tagtársaink hozzám intéztek, csak nagy elvétve találtam egyet-egyet, melyben egyik vagy másik cikkünk miatt panaszkodtak. Kétségtelenül meg van a Társulat tagjaiban a jóakaró elnézés az intézők irányában, a mi némileg könnyít ugyan nehéz helyzetükön, de nem jogosítja fel őket arra, hogy akár az egyik akár a másik irányban ok nélkül, csupa kedvtelésből szélsőségekbe csapkodjanak és a különben is feszült ívet az elpattanásig feszítsék.

2. Társulatunk nagy elterjedésének második főokát abban találom, hogy e Társulat meg tudott ragadni minden alkalmat és minden eszközt, mely méltóságához illő és céljainak kedvező volt. Hangversenyt, bált vagy sorsjátékot nem rendezett ugyan soha; de nem elégedett meg azzal, a mivel hazai kulturális társulatunk legtöbbje megelégszik, hogy t. i. szaküléseket tart és folyóiratot ad ki; a Természettudományi Társulat ezeken felül fölolvassó estélyeket tart a művelt közönség számára; az estélyek előadásait külön gyűjteményben kiadja; könyvkiadó vállalatot indított a legjelesebb külföldi természettudományi munkák átültetésére, úgy hogy, mindent összevéve, évenként nem kevesebb mint 9000 kötetet terjeszt szét a hazában; könyvtárt és olvasó-termet tart tagjai és a bevezetett vendégek számára, s mindezekon felül meg a m. tudományos Akadémia egyik főfeladatából is át bírt vállalni egy részt, t. i. az országos segélyen tudományos monografiákat írat és ad ki, melyek a magyar irodalom e nembeli termékei közt kétségtelenül a legelső helyet foglalják el. — Mily szép lenne az, ha hisztorikusaink, nyelvészeink, szépíróink és irodalmunk emberei a Természettudományi Társulat példáját követve, maguk részéről is, vagy talán velünk váltakozva, mint Londonban a Royal Institution-on szokás, történelmi, filológiai, esztétikai és irodalmi essay-eket olvasnának fel a téli hónapokban az ilyesmik iránt nagy mértékben fogékony

fővárosi közönségünk számára. — Azt pedig egyenesen ki merem mondani, hogy valamint mi átvállaltuk az Akadémiától a természettudományi Könyvkiadó Vállalatot, ép úgy tartozó kötelessége volna a Történelmi társulatnak a hozzá tartozó sorozatot, a Kisfaludy-társaságnak az irodalmi, és a jogászoknak, hisz ilyenek is vannak Magyarországon elegenden, a jog- és államtudományi sorozatot átvállalni s az Akadémiát fölmenteni egy olyan vállalkozástól, mely semmiképen sem illik a keretébe.

3. Társulatunk nagy elterjedésének harmadik főokát és szerintem nem is a legjelentéktelenebbet abban találok, hogy a Természettudományi Társulat szervezete, különösen pedig a rendszere nem külföldről importált eszme utánzása, hanem tősgyökeres honi termék, mely egyenesen a magyar viszonyokhoz, hogy úgy mondjam, a magyar ember természetéhez van idomítva. E szervezet, e rendszer Társulatunkban már úgy meg van honosodva, úgy meg van gyökerezve, hogy, ha nincs is papirosra téve, a mint hogy azt nagyon bajos, sőt talán lehetetlen is volna paragrafusokba szedni, titkári hivatalunkban elődről utódra száll át régi hagyományképen, melynek becsét az új utód, föltéve, hogy van érzéke a magyar viszonyok fölfogásához, azonnal felismeri és a melyet azonnal helyesen is tud alkalmazni.

Ezek, t. Közgyűlés, azok az okok, melyeknek Társulatunk nagy elterjedését tulajdoníthatjuk s melyekben én Társulatunk további fejlődésének és virágzásának biztosítékait is találok. Ezek voltak egyszersmind azok az okok, melyek most 3 évvel ezelőtt is távol tartották tőlem a Társulatunk jövőjében való kételkedést. Tartsák utódaink szemük előtt a föntebbiekben körvonalozott elveket, melyeknek helyességét hosszú tapasztalás igazolja, szolgálják Társulatunkat igazi ügyszeretettel és szakértelemmel; tanulják meg Társulatunk történeteiből, hogy mely ösvények azok, melyekre többé lépniük nem szabad, és ha vészes idők következnek, huzzák be jókor a vitorlákat, ne pedig akkor, mint ez már történt, mikor rongyokká foszlottak s a hajó léket kapott. Ha Társulatunk még a jelen évtizedben is békésen és a most követte irányban fejlődhetik, úgy a kir. m. Term. tud. Társulat az ő félszázados jubileumát, 1891-ben, saját házában, saját termeiben fogja megünnepelhetni.

Kivánom, hogy úgy legyen!

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.